

ab eius subiectione impediri non posset per aliquod impedimentum corporale, Deo, & sua gratia supplente quod ad hoc perficiendum natura minus habebat; ratione autem aversa a Deo, & inferiores vires a ratione repugnarent, & corpus vitæ, quæ est per animam, contrarias passiones suscipere. Sic igitur huiusmodi defectus quamvis naturales homini videantur absolute considerando humanam naturam ex parte eius quod est in ea inferius, tamen considerando divinam providentiam, & dignitatem superioris partis humanæ naturæ, satis probabiliter probari potest huiusmodi defectus esse pœnales: & sic colligi potest, humanum genus peccato aliquo originaliter esse infectum.

1. His igitur visis, respondendum est ad ea quæ in contrarium sunt objecta. Non enim est inconueniens, quod uno peccante, peccatum in omnes dicimus per originem esse propagatum, quamvis unusquisque ex proprio actu laudetur, vel vituperetur, ut prima ratio procedebat. Aliter enim est in his quæ sunt unius individui, & aliter in his quæ sunt totius naturæ speciei. Nam participatione speciei sunt plures homines velut unus homo, ut Porphyrius dicit. Peccatum igitur quod ad aliquod individuum, sive personam hominis pertinet, alteri non imputatur ad culpam nisi peccanti, eo quod personaliter unus ab alio divisus est. Si quod autem peccatum est quod ipsam naturam speciei respiciat, non est inconueniens quod ex uno propagetur in alterum; sicut & natura speciei per unum aliis communicatur. Cum autem peccatum malum quoddam sit rationalis naturæ, malum autem sit privatio boni, secundum illud bonum quod privatur, iudicandum est peccatum aliquod ad naturam communem, vel ad aliquam personam propriam pertinere. Peccata igitur actualia, quæ communiter ab hominibus aguntur, adimunt aliquod bonum personæ peccantis, puta gratiam, & ordinem debitum partium animæ: unde personalia sunt, nec uno peccante alteri imputatur. Primum autem peccatum primi hominis non solum peccantem destituit proprio & personali bono, scilicet gratia, & debito ordine animæ, sed etiam bono ad naturam communem pertinente: ut enim supra dictum est, sic natura humana fuit instituta in sui primordio, quod inferiores vires perfecte rationi subicerentur, ratio Deo, & animæ corpus, Deo per gratiam supplente id quod ad hoc deerat per naturam. Huiusmodi autem beneficium quod a quibusdam originalis iustitia dicitur, sic primo homini collatum fuit, ut ab eo simul cum natura humana propagaretur in posteros. Ratione autem per peccatum primi hominis se subtrahente a subiectione divina, subsecutum est quod nec inferiores vires perfecte rationi subiciantur, nec animæ corpus: & hoc non tantum in primo peccante, sed idem defectus communis pervenit ad posteros, ad quos etiam dicta originalis iustitia perventura erat. Sic igitur peccatum primi hominis a quo omnes alii secundum doctrinam fidei sunt derivati, & personale fuit, in quantum ipsum primum hominem proprio bono privavit, & naturale, in quantum abstulit sibi, & suis posteris consequenter beneficium collatum toti humanæ naturæ. Sic igitur huiusmodi defectus in aliis consequens ex primo parente, etiam in aliis rationem culpæ habet, prout omnes homines computantur unus homo per participationem naturæ communis. Sic enim invenitur voluntarium huiusmodi peccatum voluntate primi parentis, quemad-

(1) Al. prædicti defectus naturalem originem traducunt.

modum & actio manus rationem culpæ habet ex voluntate primi moventis, quod est ratio; ut sic æstimetur in peccato naturæ diversi homines quasi naturæ communis partes, sicut in peccato personali diversæ unius hominis partes.

2. Secundum hoc igitur verum est dicere, quod uno peccante, omnes peccaverunt in ipso, ut Apostolus dicit Rom. v. secundum quod secunda ratio proponebat, non quod essent actu in ipso alii homines, sed virtute, sicut in originali principio: nec dicuntur peccasse in eo quasi aliquem actum exercentes, sed in quantum pertinent ad naturam ipsius, quæ per peccatum corrupta est.

3. Nec tamen sequitur, si peccatum a primo parente propagatur in posteros, cum subjectum peccati sit anima rationalis, quod anima rationalis simul cum semine propagetur secundum processum tertie rationis. Hoc enim modo propagatur hoc peccatum naturæ quod originale dicitur, sicut & ipsa natura speciei, quæ quamvis per animam rationalem perficitur, non tamen propagatur cum semine, sed solum corpus ad susceptionem talis animæ aptum natum, ut in secundo Lib. cap. lxxxvi. ostensum est.

4. Et licet Christus a primo parente secundum carnem descenderit, non tamen iniquationem originalis peccati incurrit, ut quarta ratio concludebat: quia materiam humani corporis solum a primo parente suscepit; virtus autem formativa corporis eius non fuit a primo parente derivata, sed fuit virtus Spiritus Sancti, ut supra cap. xlvi. ostensum est: unde naturam humanam non ab Adam accepit sicut ab Agente, licet eam de Adam suscepit sicut de materiali principio.

5. Considerandum est etiam, quod (1) prædicti defectus per naturalem originem traducuntur ex eo quod natura destituta est auxilio gratiæ, quod ei fuerat in primo parente collatum, ad posteros simul cum natura derivandum: & quia hæc destitutio ex voluntario peccato processit, defectus consequens suscipit culpæ rationem. Sic igitur defectus huiusmodi & culpabiles sunt per comparisonem ad principium, quod est peccatum Adæ; & naturales sunt per comparisonem ad naturam iam destitutam: unde & Apostolus dicit ad Ephes. 11. 3. *Eramus natura filii iræ.* Et per hoc solvitur ratio quinta.

6. Patet igitur secundum prædicta quod vitium originis, ex quo peccatum originale causatur, provenit ex defectu alicujus principii, scilicet gratuiti doni quod naturæ humanæ in sui institutione fuit collatum: quod quidem donum quodammodo fuit naturale, non quasi ex principiis naturæ causatum, sed quia sic fuit homini datum, ut simul cum natura propagaretur. Objectio autem sexta procedebat secundum quod naturale dicitur quod ex principiis naturæ causatur.

7. Procedit etiam septima ratio per modum eundem de defectu principii naturalis, quod pertinet ad naturam speciei. Quod enim ex defectu huius naturalis principii provenit, accidit ut in paucioribus; sed defectus originalis peccati provenit ex defectu principii superadditi principio speciei, ut dictum est.

8. Sciendum est etiam, quod in actu generativæ virtutis non potest esse vitium de genere actualis peccati, quod ex voluntate singularis personæ dependet, eo quod actus generativæ virtutis non obedit rationi, vel voluntati, ut octava ratio procedebat; sed vitium originalis culpæ, quæ ad naturam pertinet, nihil prohibet

hibet in actu generativæ potentie inveniri, cum & actus generativæ potentie naturales dicantur.

9. Quod vero non obicitur, de facili solvi potest secundum præmissa. Per peccatum enim non tollitur homini bonum naturæ quod ad speciem naturæ pertinet: sed bonum naturæ, quod per gratiam superadditum fuit, potuit per peccatum primi parentis auferri, ut supra dictum est.

10. Patet etiam ex eisdem de facili solutio ad decimam rationem. Quia cum privatio, & defectus sibi invicem respondeant, ea ratione in peccato originali filii parentibus simulantur qua etiam donum a principio naturæ præstitum fuisset a parentibus in posteros propagatum: quia licet ad rationem speciei non pertineret, tamen ex divina gratia datum fuit primo homini ut ab eo in totam speciem derivandum. Similiter peccatum per quod illud bonum privatur, in totam speciem derivatur.

11. Considerandum est etiam, quod licet aliquis per gratiæ sacramenta sic ab originali peccato mundeatur ut ei non imputetur ad culpam, quod est personaliter ipsum a peccato originali liberari, non tamen totaliter sanatur: & ideo secundum actum naturæ peccatum originale transmittitur in posteros. Sic igitur in homine generante, in quantum est persona quædam, non est originale peccatum, & contingit etiam in actu generationis nullum esse actuale peccatum, ut undecima ratio proponebat; sed in quantum homo generans est naturale generationis principium, infectio originalis peccati, quod naturam respicit, in eo manet, & in actu generationis ipsius.

12. Sciendum etiam est, quod peccatum actuale primi hominis in naturam transivit, quia natura in eo erat beneficio naturæ præstito adhuc perfecta; sed per peccatum ipsius natura hoc beneficio destituta, actus eius simpliciter naturalis fuit: unde non potuit satisfacere pro tota natura, neque bonum naturæ reintegrare per suum actum; sed solum satisfacere aliquantum potuit pro eo quod ad ipsius personam spectabat. Ex quo patet solutio ad duodecimam rationem.

13. Similiter autem & ad tertiamdecimam: quia peccata posteriorum parentum inveniunt naturam destitutam beneficio primitus ipsi naturæ concessor: unde ex eis non sequitur aliquis defectus qui propagetur in posteros, sed solum qui personam peccantis inficiat.

Sic igitur non est inconueniens, neque contra rationem, peccatum originale in hominibus esse, ut Pelagianorum hæres confundatur, quæ peccatum originale negavit.

CAPUT LIII.

Rationes quibus videtur probari quod non fuit conveniens Deum incarnari.

Quia vero incarnationis fides ab infidelibus stultitia reputatur, secundum illud Apostoli I. Cor.

1. 21. *Placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes*: stultum autem videtur aliquid prædicare, non solum quia est impossibile, sed etiam quia est indecens; insistent infideles ad incarnationis impugnationem, non solum nitentes ostendere esse impossibile quod fides catholica prædicat, sed etiam incongruum esse, & divinam bonitatem non decere.

1. Est enim divinæ bonitati conveniens ut omnia stum ordinem teneant. Est autem hic ordo rerum ut Deus sit super omnia exaltatus, homo autem inter infimas creaturas contineatur. Non igitur decet divinam majestatem humanæ naturæ uniri.

2. Item. Si conveniens fuit Deum hominem fieri,

oportuit hoc esse propter aliquam utilitatem inde provenientem. Sed quæcumque utilitas detur, cum Deus omnipotens sit, hanc utilitatem producere potuit sola sua voluntate. Cum igitur unumquodque fieri conveniat quam brevissime potest, non oportuit quod Deus propter huiusmodi utilitatem humanam naturam sibi uniret.

3. Adhuc. Quum Deus sit universalis omnium causa, ad utilitatem totius universitatis rerum eum præcipue intendere oportet. Sed assumptio humanæ naturæ solum ad utilitatem hominis pertinet. Non igitur fuit conveniens quod si alienam naturam Deus assumere debuerit, quod solum naturam humanam assumpserit.

4. Amplius. Quanto aliquid est alicui magis simile, tanto ei convenientius unitur. Deo autem similior, & propinquior est angelica natura quam humana. Non igitur conveniens fuit assumere naturam humanam, angelica prætermissa.

5. Item. Id quod est principium in homine, est intelligentia veritatis: in quo videtur homini impedimentum præstari, si Deus humanam naturam assumpsit: datur enim ei ex hoc erroris occasio, ut consentiat his qui posuerunt Deum non esse super omnia corpora exaltatum. Non igitur hoc ad humanam naturam utilitatem conveniebat quod Deus humanam naturam assumeret.

6. Item. Experimento discere possumus, quod circa incarnationem Dei plurimi errores sunt exorti. Videtur igitur humanæ saluti conveniens non fuisse quod Deus incarnaretur.

7. Adhuc. Inter omnia quæ Deus fecit, istud videtur esse maximum quod ipsemet carnem assumpserit. Ex maximo autem opere maxima debet expectari utilitas. Si igitur incarnatio Dei ad salutem hominum ordinatur, videtur fuisse conveniens quod ipse totum humanum genus salvasset; quum etiam omnium hominum salus videatur esse competens utilitas pro qua tantum opus fieri debuisset.

8. Amplius. Si Deus propter salutem hominum humanam naturam assumpsit, videtur fuisse conveniens ut ejus Divinitas hominibus per sufficientia indicia manifestaretur. Hoc autem non videtur contigisse: nam per aliquos alios homines solo auxilio divinæ virtutis, absque unione Dei ad eorum naturam, inveniuntur similia miracula esse facta, vel etiam majora quam fecerit Christus. Non igitur videtur Dei incarnatio sufficienter procurata fuisse ad humanam salutem.

9. Præterea. Si hoc necessarium fuit humanæ saluti quod Deus carnem assumeret, quum a principio mundi homines fuerint, videtur quod a principio mundi humanam naturam assumere debuit, & non quasi in fine temporum: videtur enim omnium præcedentium hominum salus prætermissa fuisse.

10. Item. Pari ratione usque ad finem mundi debuisset cum hominibus conversari, ut homines sua presentia erudiret, & gubernaret.

11. Adhuc. Hoc maxime hominibus utile est, ut futuræ beatitudinis in eis spes fundetur. Hanc autem spem magis ex Deo incarnato concepisset, si carnem immortalem, & impassibilem, & gloriosam assumpsisset, & omnibus ostendisset. Non igitur videtur fuisse conveniens quod carnem mortalem, & etiam infirmam assumpserit.

12. Amplius. Videtur fuisse conveniens ad ostendendum quod omnia quæ in mundo sunt, sint a Deo, quod ipse abundantia rerum mundanarum usus fuisset, in divitiis, & in maximis honoribus vivens.

cujus contraria de ipso leguntur, videlicet quod pauperem, & abjectam vitam duxit, & probrosam mortem sustinuit. Non igitur videtur esse conveniens quod fides de Deo incarnato prædicat.

13. Præterea. Ex hoc quod ipse abjecta passus est, ejus Divinitas maxime fuit occultata; quum tamen hoc maxime necessarium fuerit hominibus ut ejus Divinitatem cognoscerent, si ipse fuit Deus incarnatus. Non igitur videtur quod fides prædicat, humanæ salutis convenire.

14. Si quis autem dicat, quod propter obedientiam patris filius Dei mortem sustinuit, hoc non videtur rationabile. Obedientia enim impletur per hoc quod obediens se conformat voluntati præcipientis. Voluntas autem Dei patris irrationabilis esse non potest. Si igitur non fuit conveniens Deum hominem factum mortem pati, quia mors contraria esse videtur Divinitati, quæ vita est; hujus rei ratio ex obedientia ad patrem convenienter assignari non potest.

15. Præterea. Voluntas Dei non est ad mortem hominum etiam peccatorum, sed magis ad vitam, secundum illud Ezech. xxxiii. 11. (1) *Nolo mortem peccatoris, sed ut magis convertatur, & vivat.* Multo igitur minus potuit esse voluntas Dei patris ut homo perfectissimus morti subiceretur.

16. Amplius. Impium, & crudele videtur innocentem præcepto ad mortem inducere, & præcipue pro impiis, qui morte sunt digni. Homo autem Christus Jesus innocens fuit. Impium igitur fuisse, si præcepto Dei patris mortem subiisset.

17. Si vero aliquis dicat, hoc necessarium fuisse propter humilitatem demonstrandam, sicut Apostolus videtur dicere Philipp. ii. 6. quod Christus humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem: nec hæc quidem ratio conveniens videtur. Primum quidem quia in eo commendanda est humilitas qui habet superiorem cui subijci possit: quod de Deo dici non potest. Non igitur conveniens fuit Dei verbum humiliari usque ad mortem.

18. Item. Satis homines ad humilitatem informari poterant verbis divinis, quibus est fides omnimoda adhibenda, & exemplis humanis. Non igitur ad demonstrandum humilitatis exemplum necessarium fuit verbum Dei aut carnem sumere, aut mortem subire.

19. Si quis autem iterum dicat, quod propter peccatorum nostrorum purgationem necessarium fuit Christum mortem subire, & alia quæ videntur esse (2) abjecta, sicut Apostolus dicit, quod traditus est propter peccata nostra: & iterum: *Mortuus est ad multorum exhauriendam peccata*: nec hoc videtur esse conveniens. Primo quidem quia per solam Dei gratiam hominum peccata purgantur.

20. Deinde. Quia si aliqua satisfactio requirebatur, conveniens fuit ut ille satisfaceret qui peccavit: quia in justo Dei iudicio unusquisque onus suum debet portare.

21. Item. Si conveniens fuit ut aliquis homine puro major, pro homine satisfaceret, sufficiens videtur fuisse, si Angelus, carne assumpta, hujusmodi satisfactioem impresset, cum Angelus naturaliter sit superior homine.

22. Præterea. Peccatum non expiatur peccato, sed magis augetur. Si igitur per mortem (3) Christus satisfacere debuit, talis debuit ejus mors esse in qua nullus peccaret, ut scilicet non violenta morte, sed naturaliter moreretur.

(1) Vulgata: *Nolo mortem impii, sed ut convertatur impius à via sua, & vivat.* (2) Al. subjecta.

(3) Al. Christi.

23. Adhuc. Si pro peccatis hominum Christus mori oportuit, quum frequenter homines peccent, oportuisset eum frequenter mortem subire.

24. Si quis autem dicat, quod specialiter propter peccatum originale necessarium fuit Christum nasci, & pati: quod quidem totam naturam humanam infecerat homine primo peccante; hoc impossibile videtur. Si enim alii homines ad satisfaciendum pro peccato originali sufficientes non sunt, nec mors Christi pro peccatis humani generis satisfactoria fuisse videtur: quia & ipse secundum humanam naturam mortuus est, non secundum divinam.

25. Præterea. Si Christus pro peccatis humani generis sufficienter satisfecit, injustum videtur quidem esse quod homines adhuc penas patiantur, quas pro peccato divina Scriptura inductas esse commemorat.

26. Adhuc. Si Christus sufficienter pro peccatis humani generis satisfecit, non essent ultra remedia pro absolutione peccatorum quærenda. Quæruntur autem ab omnibus qui suæ salutis curam habent. Non igitur videtur sufficienter Christum peccata hominum abstulisse.

Hæc igitur sunt, & similia, ex quibus alicui videri potest ea quæ de incarnatione fides Catholica prædicat, divinæ majestati, & sapientiæ convenientia non fuisse.

CAPUT LIV.

Quod conveniens fuit Deum incarnari.

III. P. q. 1. art. 1. & III. Sent. dist. 1. q. 1. art. 2.

SI quis autem diligenter, & pie incarnationis mysteria consideret, inveniet tantam sapientiæ profunditatem, quod omnem humanam cognitionem excedat, secundum illud Apostoli I. Cor. i. 25. *Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus.* Unde fit, ut pie consideranti semper magis ac magis admirabiles rationes hujusmodi mysterii manifestentur.

1. Primum igitur hoc considerandum est, quod incarnatio Dei efficacissimum fuit auxilium homini ad beatitudinem tendenti. Ostensum est enim in tertio Lib. cap. xl. & l. quod perfecta beatitudo hominis in immediata Dei visione consistit. Posset autem alicui videri quod homo ad hunc statum nunquam possit pertingere quod intellectus humanus immediate ipsi divinæ essentiae uniretur ut intellectus intelligibili, propter immensam distantiam naturarum; & sic circa inquisitionem beatitudinis homo tepesceret, ipsa desperatione detentus. Per hoc autem quod Deus humanam naturam sibi unire voluit in persona, evidentissime hominibus demonstratur quod homo per intellectum Deo potest uniri, ipsum immediate videndo. Fuit igitur convenientissimum quod Deus humanam naturam assumeret ad spem hominis in beatitudinem sublevandam: unde post incarnationem Christi homines coeperunt magis ad cælestem beatitudinem aspirare, secundum quod ipse dicit Joan. x. 10. *Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant.*

2. Simul etiam per hoc homini auferuntur impedimenta beatitudinem adipiscendi. Cum enim perfecta hominis beatitudo in sola Dei fruitione consistat, ut ostensum est, necessarium est quod quicumque his quæ infra Deum sunt, inhæret, finaliter à ve-

ra beatitudinis participatione impediatur. Ad hoc autem homo deduci poterat quod rebus infra Deum existentibus inhæret ut fini, ignorando suæ naturæ dignitatem. Ex hoc enim contingit quod quidam considerantes se secundum naturam corpoream & sensitivam, quam cum aliis animalibus habent communem, in rebus corporalibus, & delectationibus carnis quamdam beatitudinem bestialem requirunt. Quidam vero considerantes quarundam creaturarum excellentiam super homines, quantum ad aliqua eorum cultui se adstrinxerunt, colentes mundum, & partes ejus, propter magnitudinem quantitatis, & temporis diuturnitatem; vel spirituales substantias, Angelos, & dæmones, propter hoc quod hominem excedere inveniunt tam in immortalitate, quam in acumine intellectus: astimantes in his, (1) ut supra se existentibus, hominis beatitudinem esse quærendam.

Quamvis autem quantum ad aliquas condiciones homo aliquibus creaturis existat inferior, ac etiam infimis creaturis in quibusdam assimiletur; tamen secundum ordinem finis nihil homine existit altius nisi solus Deus, in quo solo perfecta hominis beatitudo consistit. Hanc igitur hominis dignitatem, quod scilicet in immediata Dei visione beatificandus sit, convenientissime Deus ostendit per hoc quod ipse immediate naturam humanam assumpsit: unde ex incarnatione Dei hoc consecutum videmus quod magna pars hominum cultu Angelorum, dæmonum, & quarumcumque creaturarum prætermissis, spreto etiam voluptatibus carnis, & corporalibus omnibus, ad solum Deum colendum se dedicaverunt: in quo solo beatitudinis complementum expectant, secundum quod Apostolus monet ad Col. cap. iii. 1. *Quæ sursum sunt querite, ubi Christus est in dextera Dei sedens; quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram.*

3. Adhuc. Quia beatitudo perfecta hominis in tali cognitione Dei consistit quæ facultatem omnis intellectus creati excedit, ut in tertio ostensum est, necessarium fuit quamdam hujusmodi cognitionis prælibationem in homine esse, quæ dirigeretur in illam plenitudinem cognitionis beatæ: quod quidem fit per fidem, ut in tertio Lib. cap. xl. ostensum est. Cognitionem autem qua homo in ultimum finem dirigitur, oportet esse certissimam, eo quod est principium omnium quæ ordinantur in ultimum finem, sicut & principia naturaliter nota certissima sunt. Certissima autem cognitio alicujus esse non potest, nisi vel illud sit per se notum, sicut prima demonstrationis principia, vel in ea quæ per se nota sunt, resolvatur, qualiter nobis certissima est demonstratio conclusio. Id autem quod de Deo nobis per fidem tenendum proponitur, non potest esse homini per se notum, cum facultatem humani intellectus excedat. Oportuit igitur hoc homini manifestari per eum cui sit per se notum. Et quamvis omnibus divinam essentiam videntibus sit quodammodo per se notum, tamen ad certissimam cognitionem habendam oportuit reductionem fieri in primum hujus cognitionis principium, scilicet in Deum, cui est naturaliter per se notum, & à quo omnibus innotescit; sicut & certitudo scientiæ non habetur nisi per resolutionem in prima principia indemonstrabilia. Oportuit igitur hominem ad perfectam certitudinem consequendam de fidei veritate, ab ipso Deo instrui homine factis, ut homo secundum modum humanam divinam instructionem perciperet: & hoc est quod

dicitur Joannis i. 18. *Deum nemo vidit unquam: unigenitus qui est in sinu Patris, ipse enarravit: & ipse Dominus dicit Joann. xviii. 37. Ego ad hoc natus sum, & veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati.* Propter quod videmus post Christi incarnationem evidentius, & certius homines in divina cognitione esse instructos, secundum illud Isai. xi. 9. *Repleta est terra scientia Domini.*

4. Item. Quum beatitudo hominis perfecta in divina fruitione consistat, oportuit affectum hominis ad desiderium divinæ fruitionis disponi, sicut videmus homini beatitudinis desiderium naturaliter inesse. Desiderium autem fruitionis alicujus rei ex amore illius rei causatur. Necessarium igitur fuit hominem ad perfectam beatitudinem tendentem, ad amorem divinum induci. Nihil autem sic ad amorem alicujus nos inducit, sicut experimentum amoris illius ad nos. Amor autem Dei ad homines nullo modo efficacius homini potuit demonstrari quam per hoc quod homini uniri voluit in persona: est enim proprium amoris unire amantem cum amato, in quantum possibile est. Necessarium igitur fuit homini ad beatitudinem perfectam tendenti quod Deus fieret homo.

5. Amplius. Cum amicitia in quadam æqualitate consistat, ea quæ multum inæqualia sunt, in amicitia copulari non posse videntur. Ad hoc igitur quod familiarior amicitia esset inter hominem & Deum, expediens fuit homini quod Deus fieret homo, quia etiam naturaliter homo homini amicus est, ut sic dum visibiliter Deum cognoscimus, in invisibilium amorem rapiamur.

6. Similiter etiam manifestum est quod beatitudo virtutis est præmium. Oportet igitur ad beatitudinem tendentes secundum virtutem disponi. Ad virtutem autem & verbis, & exemplis provocamur; exempla autem alicujus, & verba tanto efficacius ad virtutem inducunt, quanto de eo firmior bonitatis habetur opinio. De nullo autem homine puro infallibilis opinio bonitatis haberi poterat, quia etiam sanctissimi viri in aliquibus inveniuntur defecisse. Unde necessarium fuit homini ad hoc quod in virtute firmaretur, quod à Deo humanato doctrinam, & exempla virtutis acciperet: propter quod ipse Dominus dicit Joann. xiii. 15. *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.*

7. Item. Sicut virtutibus homo ad beatitudinem disponitur, ita & peccatis impeditur. Peccatum autem virtuti contrarium, impedimentum affert beatitudini, non solum inordinationem quamdam animæ inducens, secundum quod eam ab ordine debiti finis abducit, sed etiam Deum offendens, à quo beatitudinis præmium expectatur, secundum quod Deus humanorum actuum curam habet: & peccatum contrarium est charitati divinæ, ut in tertio Lib. cap. cxv. & seq. plenius ostensum est: & insuper hujus offensæ homo conscientiam habens per peccatum fiduciam accedendi ad Deum amittit, quæ necessaria est ad beatitudinem consequendam. Necessarium est igitur humano generi, quod peccatis abundat, ut ei remedium aliquod adhibeatur contra peccata. Hoc autem remedium adhiberi non potest nisi per Deum: qui & voluntatem hominis movere potest in bonum, ut eam ad debitum ordinem reducat; & offensam in se commissam potest remittere: offensam enim non remittitur nisi per eum in quem offensam committitur. Ad hoc autem quod homo à conscientia offensæ præteritæ liberetur, oportet quod sibi de remissione of-

(1) Numquid utpote?